

Gürsel C. & Taşkıran, H. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Facebook Kullanma Alışkanlıkları İle Mutluluk Düzeyleri, Yaş, Cinsiyet, Gelir Düzeyi Ve Okunan Bölüm Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", R&S - Research Studies Anatolia Journal, Vol:1, Issue:2; pp: 289-299

Anahtar Kelimeler: Facebook, Bağımlılık, Mutluluk Düzeyi **Keywords:** Facebook, Dependency, Happiness Level

Makale Türü: Araştırma Makalesi

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN FACEBOOK KULLANMA ALIŞKANLIKLARI İLE MUTLULUK DÜZEYLERİ, YAŞ, CİNSİYET, GELİR DÜZEYİ VE OKUNAN BÖLÜM ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Examining the Relationship between Facebook Usage Habits of University Students and the Level of Happiness, Age, Gender, Income Level and Department

Öğr. Gör. Dr. Canan GÜRSEL

Gazi Üniversitesi, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı, canangursel@gazi.edu.tr Ankara/Türkiye

Hatice TAŞKIRAN

Gazi Üniversitesi, Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi h.taskiran@windowlive.com Ankara/Türkiye

Makale Geliş Tarihi
20.06.2018

Revize Tarihi
18.07.2018

Yayınlanma Tarihi
30.07.2018

ÖZ

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile mutluluk düzeyleri, yaş, cinsiyet, gelir düzeyi ve okunan bölüm arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Çalışmaya, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi zihin engelliler, matematik, okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 171 kız, 112 erkek toplam 283 öğrenci katılmıştır. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan, katılımcıların sosyodemografik özelliklerini belirleyen Kişisel Bilgi Formu ile Facebook Bağımlılık Ölçeği ve Oxford Mutluluk Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Bulgular üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamalarının cinsiyetlere göre anlamlı olmadığı, yaşa göre anlamlı olduğu, gelir düzeyine göre anlamlı olmadığı, okunulan bölümlere göre anlamlı olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The aim of the research is to examine the relationship between facebook usage habits of university students and the level of happiness, age, gender, income level and department. The study sample included 171 female, 112 male total 283 students at Necmettin Erbakan University Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education the department of mental retardation, mathematics, pre-school and classroom teacher. The data were obtained by using personal information form, Facebook Addiction Scale and Oxford Happiness Questionnaire. The results showed that there was no significant relationship between facebook addictions and happiness levels of the university students. Moreover, facebook addictions and happiness levels were not meaningful according to genders but, it is significant terms of age, and department but not meaningful in terms of income level.

1.GİRİŞ

Dünyanın her yerinde internet kullanıcılarının sayısı ve bu kullanıcıların internette geçirdikleri süre hızlı bir şekilde artmaktadır. İnternet kullanımındaki artışla aynı düzeyde olarak, kullanıcılara kendi içeriklerini oluşturma, sosyalleşme gibi olanaklar sağlayan sosyal paylaşım ağlarının da giderek arttığı görülmektedir. Sosyal paylaşım ağları, kullanıcının profil oluşturabildiği ve kendisini diğer kullanıcılara bağlayan kişisel bir ağ kurabildiği, online konular olarak tanımlanmaktadır (Lenhart & Madden, 2007).

* 4. Uluslararası Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Sosyal paylaşım ağları insanlara duygu ve düşüncelerini anında paylaşma imkânı sağlarken, aynı zamanda dünya genelindeki kullanıcılar tarafından zamana ve mekâna bağlı kalmaksızın yorum, beğeni, eleştiri gibi geri dönüş ve paylaşım imkânları sunmaktadır. (Unal vd., 2018).

Sosyal paylaşım siteleri bireylerin sosyal ağları kullanmalarına, kendilerini ifade etmelerine, insanların birlikte zaman geçirebilmelerine, paylaşımlarda bulunabilmelerine ve birlikte eğlenebilmelerine ve bu sanal alanlarda ilişkilerini sürdürmelerine imkan sunan sosyal ağlardır. Bunlardan biri de Facebook.com'dur (Ellison vd. 2007; Kobak & Biçer, 2008). İlk olarak şubat 2004 yılında Harvard Üniversitesi bilgisayar bilimleri öğrencisi olan Mark Zuckerberg'in kendi kampüsündeki öğrenciler arasında kullanılmak üzere oluşturduğu bu yazılım şimdi tüm dünyada tanınan ve en çok kullanılan sosyal ağlardan biri olmuştur (Lim, 2010).

Ekim 2012 itibariyle kullanıcı sayısı 1 milyarı aşan (URL1) ve gün geçtikçe popülerliği artan ve daha çok genç nüfusun kullanmayı tercih ettiği Facebook yazılımının önemli bir özelliği de farklı izin seviyelerinde özel veya herkese açık paylaşımlarda bulunabilme seçeneğidir (Gonzales & Vodicka, 2010).

Hemen hemen her yaş grubunda kullanılan facebook, özellikle üniversite çağındaki 18 ile 25 yaş arasına daha çok hitap etmekte ve bu yaşlar arasında daha çok kullanılmaktadır. Facebook kullanımının bu kadar yaygın olmasının temel sebebi ise kullanıcılarına sağlamış olduğu eğlence ve psikolojik yarardır (Kim & Lee, 2011).

Türkiye'de Facebook kullanan insanlara bakıldığında üniversite öğrencilerinin en çok kullandığı sosyal ağ sitesi olarak bu siteyi tercih ettikleri ve zamanla Facebook'u kullanmayı tercih eden üniversite öğrencisi sayısında giderek artma olduğu popüler bir site haline geldiği de göze çarpmaktadır (Kabilan vd., 2010; Lampe vd., 2006)

Türkiye'deki İnternet kullanıcılarının sosyal medya kullanım oranı %92 olarak belirlenmiştir. Bu oran dünya genelinde %40'tır. Sosyal medya kullanımı konusunda lider olan Türkiye'yi yüzde 86 ile Arjantin ve yüzde 84 ile Brezilya ve yüzde 83 ile Çin takip ediyor. Bu noktada bu kadar yüksek düzeyde interneti özellikle de sosyal bir ağ olan Facebook'u kullanan bireylerin ne amaçla bu ağı kullandığı sorgulanması gereken konulardan biridir. "Kullanıcılar, Facebook'a birçok nedenden dolayı erişim gerçekleştirmektedir: gözetleme; fikir, fotoğraf, video, müzik paylaşımı; oyun oynama; alışveriş, etkinlik düzenleme vs. gibi pek çok neden İnternet kullanıcılarını Facebook'a çekmektedir" (Toprak vd., 2009: s. 44).

Facebook kullanan insan sayısındaki bu artış facebook ve diğer teknolojik araçlarla olan ilişkiyi de artırmış. Artık sadece Facebookta bireysel hesaplar değil kurumsal hesaplar ve sayfalar da oluşturulmaya başlanmıştır. Bu nedenle Facebook sadece salt bir sosyal medya aracı değil aynı zamanda her insanın ve kurumun da faydalandığı bir sosyal medya aracı haline gelmiştir. (Toker Haydar,2016) .Bu nedenle de facebookla ilgili birçok araştırma mevcuttur.

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile yaşam kalitesinin belirleyicilerinden biri olan mutluluk ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Mutluluk; "kişisel ve kişilerarası ilişkilerden keyif alma, memnun olma ve zevk alma durumudur" (Stein & Book, 2003, s. 239). Mutluluk kelimesi, günlük hayatta iyi oluş ile de aynı anlama gelecek şekilde bazen de birbirlerinin yerine kullanılan bir kavramdır (Doğan, 2016).Mutluluk, sağlıklı bir zihin sağlar, olaylara karşı direnme gücü verir ve dayanıklılığı arttırır, travma ile başa çıkma kapasitesini geliştirir(Lama & Cutler, 2009). İnsan yaşamı için önemli bir yere sahip olan mutluluğun facebook kullanımı ile ilişkisini belirlemek bu konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile mutluluk düzeylerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nicel verilere dayalı betimsel bir çalışmadır.

2.1. Çalışma Evreni ve Örneklemi

Araştırma evreni Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören zihin engelliler, matematik, okul öncesi, sınıf, Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencileri olarak belirlenmiştir. 295 kişiye anket uygulanmıştır. Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinden anket dönüşü 12 kişi olduğunda araştırmaya dahil edilmemiştir. Dolayısıyla araştırma 283 kişinin verileri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından hazırlanan örneklem Büyüklükleri ($\alpha= 0.05$) tablosu dikkate alınarak örneklem büyüklüğü ± 0.05 örneklem hatası $p=0,5$ ve $q=0,5$ güven aralığı olarak belirlenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda ($n=283$) kişiden oluşacak bir örneklem grubunun $0,05$ anlamlılık ve $\% 5$ hoşgörü düzeyinde temsil edebileceği düşünülmüştür (Balci, 2004:95). Örnekleme tekniği olarak olasılığa dayalı basit tesadüfi örnekleme kullanılmıştır.

2.2. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Anket çalışmaları sonucunda Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilerden 283 geçerli anket formu elde edilmiştir. Bu anketlerin demografik verilerine ilişkin istatistikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo1.Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Demografik Değişkenlere Göre Frekans Dağılım Tablosu

Değişkenler	Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	171	60,4
Erkek	112	39,6
Yaş		
19-20 Yaş	118	41,7
21-22 Yaş	124	43,8
23 Yaş ve Üzeri	41	14,5
Bölüm		
Zihin Engelliler Öğretmenliği	91	32,2
Matematik Öğretmenliği	52	18,4
Okul Öncesi Öğretmenliği	40	14,1
Sınıf Öğretmenliği	100	35,3
Gelir Durumu		
1000-2000 TL Arası	49	17,3
2001-4000 TL Arası	84	29,7
4001 TL ve Üzeri	150	53,0
Sosyal Medya Araçları		
Facebook	62	21,9
Instagram	150	53,0
Snapchat	13	4,6
Twitter	17	6,0
Diğer	41	14,5
Facebook Kullanım Amacı		
Eğitim	41	14,5
İş	13	4,6
Oyun oynama	19	6,7
İletişim kurma	95	33,6
Müzik dinleme	6	2,1
Diğer (haber, merak edileni araştırma,takip)	109	38,5
Toplam	283	100 (%)

Araştırmaya katılan kadınların oranı $\% 60,4$, erkeklerin oranı ise $\% 39,6$ 'dır. Yaş ağırlığını $\% 85,5$ ile 19-22 arası yaş grupları oluşturmaktadır. Ailenin gelir durumu ağırlığını $\% 53,0$ ile 4001 TL ve üzeri gelir oluşturmaktadır. Öğrencilerin en çok kullandığı sosyal medya aracının başında $\% 53,0$ ile Instagram gelmektedir, Facebook ise $\% 21,9$ 'dur. Facebook kullanım amacının ağırlığını $\% 38,5$ ile haber, merak edileni araştırma, takip gelmekte iken $\% 33,6$ 'sını iletişim kurma oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Oxford Mutluluk Ölçeği (OMÖ): Mutluluğu ölçmek için Hills ve Argyle tarafından geliştirilmiştir. Doğan ve Çotok tarafından Türkçe'ye uyarlanmış. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilmesi iyi derecede İngilizce bilen, ikisi psikolojik danışma alanında uzman, üçü çeviri uzmanı, birbirinden bağımsız 5 kişi tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviriler incelenip karşılaştırılarak her bir maddeyi en iyi temsil ettiği düşünülen ifadeler benimsenmiştir. "Elde edilen form, psikolojik danışma alanından bir öğretim elemanı tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Son olarak orijinal form ve elde edilen form

karşılaştırılmış ve dilsel eşdeğerlik açısından yeterli olduğu sonucuna varılarak ölçeğe son hali verilmiştir” (Doğan & Çötök, 2011, s.167).

Ölçek 29 maddelik ve 6’lı Likert tipinde (1-Hiç katılmıyorum, 6-Tamamen katılıyorum) bir ölçme aracıdır. Veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemek için, öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett Sphericity testleri yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin’in (KMO) 0.60’dan yüksek ve Barlett Testi’nin istatistiksel olarak anlamlı çıkması gerekmektedir. KMO örneklem uygunluk katsayısı 0.92 ve Barlett Sphericity Testi x2 değeri 5032.35 ($p<0.001$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek üzere yapılan faktör analizi sonucu, öz değeri 1’in üzerinde olan 8 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ancak, ölçek maddelerinin birinci faktörde toplandığı, birinci faktörün varyansa önemli bir katkı yaptığı görülmüştür. Diğer altı bileşenin varyansa yaptığı katkının ise düşük olması ve adlandırılmaması nedeniyle, orijinal formunda olduğu gibi, tek faktörle sınırlandırılarak analiz tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda, 5. maddenin (Sabahları nadiren dinlenmiş olarak uyanırım) faktör yükü 0.13 olduğu için, madde ölçekten çıkarılarak analizler tekrar edilmiştir. Buna göre, özdeğeri 8.3 olan ve toplam varyansın %29.84’ünü açıklayan bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğe ilişkin faktör yüklerinin ise 0,32 ile 0,77 arasında değiştiği görülmüştür. Sonuç olarak söz konusu faktörlerin yorumlanması ve adlandırılmasındaki problemler nedeniyle, ölçeğin tek faktörlü olarak kullanılmasının uygun olacağı sonucuna varılmıştır (Doğan & Sapmaz, 2012).

Ölçeğin güvenilirlik çalışması ise bileşik güvenilirlik, iç tutarlılık ve test yarılama yöntemleriyle yapılmıştır. Hills ve Argyle, ölçeğin, içtutarlılık katsayısını (Cronbach alfa) 0,91 olarak rapor etmişlerdir. Test yarılama yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı ise 0.86 olarak bulunmuştur. Literatürde iç tutarlılık ve test yarılama yöntemleriyle elde edilen güvenilirlik katsayılarının 0,70 ve üzerinde olması yeterli kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2004). Bileşik güvenilirliği ise 0,91 olarak bulunmuştur. Bileşik güvenilirlik, doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yükleri ve hata oranlarıyla hesaplanmaktadır. Bileşik güvenilirlik için kabul edilebilir değer ise 0.70 ve üzeri olmalıdır (Hair, Anderson, Tatham & Black, 1998). Böylece ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirlik değerlerine sahip olduğunu görülmektedir.

2.3.2. Facebook Bağımlılık Ölçeği (FBÖ): Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Facebook kullanma alışkanlıklarını belirlemek amacıyla Internet Bağımlılığı Merkezi ve Netaddiction.com adlı internet sitesinin kurucusu olan Dr. Kimberly Young tarafından 1998 yılında geliştirilen ve Çam (2012) tarafından Facebook’a uyarlanarak Türkçe’ye çevrilen Facebook Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal formu 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “0 Hiçbir Zaman”, “1 Nadiren”, “2 Arasına”, “3 Sıklıkla”, “4 Çoğu zaman” ve “5 Her zaman” şeklinde 6’lı likert tipi bir derecelendirmeye sahiptir (Çam, 2012, s.50).

Ölçeğin geçerliliği açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, madde-test korelasyonu ve madde ayırt edicilik güçleri hesaplanarak incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonrasında; maddelerin faktör yüklerinin ,830- ,495 aralığında olduğu bulunmuştur. Altı faktörlü olan bu çalışmada bu altı faktör toplam varyansın % 74,55’ini karşılamaktadır. Maddelerin faktör yükünün 0,30’dan; açıklanan varyans miktarının ise %40’dan yüksek olmasıyla ölçeğin yapı geçerliliğine sahip bir ölçek olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonrasında model uygunluk göstergelerinin kabul edilebilir bir model uyumu gösterdiği belirlenmiştir. Bunun yanında madde-toplam puan korelasyonları ve ayırt edicilik özelliğinin incelenmesi ile FBÖ’nün hem madde ve faktörlerinin hem de genelinin geçerlik özelliğine sahip olduğu belirlenmiştir (Tekin, 1996; Büyüköztürk, 2004; Kline, 2005; Balcı, 2009; Eroğlu, 2009; Yılmaz & Çelik, 2009; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010).

Ölçeğin güvenilirliği için de iç tutarlılık Cronbach α ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları kullanılmıştır. Facebook Bağımlılığı ölçeğinin 19 maddelik toplam iç tutarlılık katsayısı .93 Cronbach α olarak bulunmuştur. Ölçeğin madde ayırt ediciliği düzeyini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda madde-test korelasyonlarının 0.85 ile 0.96 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerler; FBÖ’nün hem maddeleri ve faktörleri, hem de geneli için güvenilir tutarlı, kararlı ve objektif ölçümler yapabildiğini göstermektedir (Tekin, 1996; Balcı, 2009).

2.4. Verilerin Çözümü

Verilerin analizinde betimsel istatistik kullanılmıştır. Betimsel istatistik bir değişkene ilişkin sayısal değerlerin toplanması, betimlenmesi ve sunulmasına olanak sağlayan istatistiksel işlemleri tanımlar. Bir örneklem üzerinde ya da ulaşılabilen durumlarda evrenin tamamından gözlem yaparak elde edilen

verileri kullanarak, araştırmaya katılan bireylerin ya da objelerin özelliklerini belirlemeyi amaçlayan süreçtir (Büyüköztürk, 2005:5).

Korelasyon katsayısı, iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamak amacıyla kullanılır ($r=-,29$ ile $+,29$ düşük ilişki, $r=-,30$ ile $+,69$ orta ilişki, $r=-,70$ ile $+,1,0$ yüksek ilişki) (Büyüköztürk, 2005:32).

Birden fazla bağımlı değişkene tek bir bağımsız değişkenin etki ettiği durumlarda Tek Yönlü MANOVA kullanılır. Alternatif hipotez, en az bir bağımlı değişkende faktörün en az iki gruba göre bir ortalama farklılığı olduğudur (Kalaycı ve diğerleri, 2010:155).

Araştırmanın anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak alınmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, araştırma sorularına uygun olarak tablolara dönüştürülerek yorumlanmıştır.

2.5. Araştırma Hipotezleri

2.5.1. H_a =Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2.5.2. H_a =Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları cinsiyetlerine göre anlamlıdır.

2.5.3. H_a =Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları yaşlarına göre anlamlıdır.

2.5.4. H_a =Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları ailenin gelir düzeyine göre anlamlıdır.

2.5.5. H_a =Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları öğrencilerin okudukları bölümlere göre anlamlıdır.

3. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde anket aracılığı ile elde edilen verilerin analizi sonucundan ortaya çıkan bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılıkları İle Mutluluk Düzeyleri Arasında Anlamlı İlişkiye Ait Basit Korelasyon Tablosu

Basit Korelasyon	Mutluluk Düzeyi	Facebook Bağımlılığı
Mutluluk Düzeyi	1	
Facebook Bağımlılığı	-,076	1

** $p<0,01$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri arasında anlamlı ilişkiye ait basit korelasyon tablosu incelendiğinde; öğrencilerin mutluluk düzeyleri ile facebook bağımlılıkları arasında negatif, düşük ve anlamsız bir ilişkinin var olduğu görülmektedir ($r=-,076$, $p>,01$). Korelasyon yorumlandığında öğrencilerin facebook bağımlılığı arttığında, mutluluk düzeylerinin düşeceği söylenilebilir. Genel olarak, birinci alt hipotezde " H_a =üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır" alternatif hipotezi $p>0,01$ düzeyinde reddedilmiştir. Diğer bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile mutluluk düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 3. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılıkları İle Mutluluk Düzeyleri Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Tek Yönlü MANOVA Tablosu

Değişken	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Mutluluk Düzeyi	Kız	171	3,30	0,41	,169	,682
	Erkek	112	3,32	0,43		
Facebook Bağımlılığı	Kız	171	1,97	0,95	4,843	,029*
	Erkek	112	1,83	0,87		
$\Lambda=,982$ $F=2,585$ Serbestlik Derecesi 2-280 $p=,077$						

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre yapılan tek yönlü MANOVA tablosu incelendiğinde; mutluluk düzeyleri ve facebook

bağımlılığının cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)= ,982, $F_{(2-280)}= 2,585$, $p>0,05$]. Ölçeğin iki faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile cinsiyet değişkenine göre yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde; facebook bağımlılığı boyutunda cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(1-281)}=4843$, $p<0,05$). Betimsel istatistikler incelendiğinde öğrencilerin mutluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu facebook bağımlılığının ise düşük düzeyde olduğu, standart sapmalara bakıldığında facebook bağımlılığı faktöründe puan farklılaşmalarının mutluluk düzeyi faktörüne nazaran daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak ikinci alt hipotezde " h_a =üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları cinsiyetlerine göre anlamlıdır" alternatif hipotezi $p>0,05$ düzeyinde reddedilmiştir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılıkları İle Mutluluk Düzeyleri Ortalamalarının Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü MANOVA Tablosu

Değişken	Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Mutluluk Düzeyi	19-20 Yaş	118	3,25	0,43	2,401	,092
	21-22 Yaş	124	3,32	0,40		
	23 Yaş ve Üzeri	41	3,41	0,43		
Facebook Bağımlılığı	19-20 Yaş	118	1,67	0,81	7,397	,001*
	21-22 Yaş	124	3,25	0,43		
	23 Yaş +	41	3,32	0,40		
$\Lambda=,928$ $F=5,371$ Serbestlik Derecesi 4-558 $p=,000$ Tukey 1-3						

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamalarının yaş değişkenine göre yapılan tek yönlü MANOVA tablosu incelendiğinde; mutluluk düzeyleri ve facebook bağımlılığının yaş değişkeni bakımından anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)= ,928, $F_{(4-558)}=5,371$, $p<0,05$]. Ölçeğin iki faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile yaş değişkenine göre yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde; facebook bağımlılığı boyutunda yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(2-280)}=7,397$, $p<0,05$). Çoklu karşılaştırmaya imkan tanıyan Tukey testi sonuçlarına göre anlamlı farklılaşmanın 19-20 yaş arası grup ile 23 ya ve üzeri grup arasından kaynaklandığı söylenilebilir. Betimsel istatistikler incelendiğinde öğrencilerin mutluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu, hatta 23 yaş ve üzeri olanlarda daha fazla olduğu, facebook bağımlılığının ise 19-20 yaş arasında düşük düzeyde olduğu, 21-23 yaş ve üzeri yaşlarda orta düzeyde olduğu, standart sapmalara bakıldığında ise facebook bağımlılığı faktöründe ve mutluluk düzeyi faktöründe neredeyse aynı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak üçüncü alt hipotezde " h_a =üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları yaşlarına göre anlamlıdır" alternatif hipotezi $p<0,05$ düzeyinde kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş, hatta 19-20 yaş arası bireyler ile 23 yaş üstü bireylerin facebook kullanım alışkanlıklarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılıkları İle Mutluluk Düzeyleri Ortalamalarının Aile Gelir Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü MANOVA Tablosu

Değişken	Gelir (TL)	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Mutluluk Düzeyi	1000-2000	49	3,31	0,49	1,067	,346
	2001-4000	84	3,25	0,40		
	4001 +	150	3,33	0,41		
Facebook Bağımlılığı	1000-2000	49	2,04	0,84	1,810	,166
	2001-4000	84	1,76	0,87		
	4001 +	150	1,80	0,87		
$\Lambda=,979$ $F=1,466$ Serbestlik Derecesi 4-558 $p=,211$						

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamalarının gelir durumu değişkenine göre yapılan tek yönlü MANOVA tablosu incelendiğinde; mutluluk düzeyleri ve facebook bağımlılığının gelir durumu değişkeni bakımından anlamlı farklılık göstermediğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)= ,979, $F_{(4-558)}=1,466$, $p>0,05$]. Ölçeğin iki faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma

değerleri ile yaş değişkenine göre yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde her iki boyutta da gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Betimsel istatistikler incelendiğinde öğrencilerin mutluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu, hatta 4001 TL ve üzeri gelir grubundan biraz daha fazla olduğu, facebook bağımlılığında gelir düzeyi düşük ailelerin çocuklarında biraz daha fazla olduğu, standart sapmalara bakıldığında grup puan farklılaşmalarının facebook bağımlılığı olan grupta daha fazla olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Genel olarak dördüncü alt hipotezde " h_a =üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları gelir durumlarına göre anlamlıdır" alternatif hipotezi $p>0,05$ düzeyinde reddedilmiştir. Diğer bir ifadeyle, üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile gelir durumları arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Tablo 6. Üniversite Öğrencilerinin Facebook Bağımlılıkları İle Mutluluk Düzeyleri Ortalamalarının Okudukları Bölüm Değişkenine Göre Tek Yönlü MANOVA Tablosu

Değişken	Bölüm	N	Ortalama	Standart Sapma	F	P
Mutluluk Düzeyi	Zihin Engelliler Öğretmenliği	91	3,28	0,45	,786	,503
	Matematik Öğretmenliği	52	3,28	0,36		
	Okul Öncesi Öğretmenliği	40	3,26	0,50		
	Sınıf Öğretmenliği	100	3,36	0,39		
Facebook Bağımlılığı	Zihin Engelliler Öğretmenliği	91	1,87	0,93	3,768	,011*
	Matematik Öğretmenliği	52	2,00	0,83		
	Okul Öncesi Öğretmenliği	40	2,05	0,92		
	Sınıf Öğretmenliği	100	1,62	0,76		
Λ=,955 F=2,152 Serbestlik Derecesi 6-556 p=,046 Tukey 2-3;2-4						

* $p<0,05$ anlamlılık seviyesinde ilişki anlamlı

Üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamalarının bölüm değişkenine göre yapılan tek yönlü MANOVA tablosu incelendiğinde; mutluluk düzeyleri ve facebook bağımlılığının bölüm değişkeni bakımından anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır [Wilks Lambda (Λ)= ,955, $F_{(6-556)}=2,152$, $p<0,05$]. Ölçeğin iki faktöre ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri ile bölüm değişkenine göre yapılan tek yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde; facebook bağımlılığı boyutunda bölüm değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($F_{(3-279)}=3,768$, $p<0,05$). Çoklu karşılaştırmaya olanak tanıyan Tukey testi sonuçlarına göre anlamlı farklılaşmanın matematik öğretmenliği ile okul öncesi öğretmenliği, matematik öğretmenliği ile sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yer aldığı gruplar arasından kaynaklandığı söylenebilir. Betimsel istatistikler incelendiğinde öğrencilerin mutluluk düzeylerinin genel olarak orta düzeydedir. Ancak sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilerin mutluluk düzeylerinin biraz daha fazla, facebook bağımlılığının sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilerde ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenliği okuyan öğrencilerde mutluluk düzeyinin biraz daha fazla olduğu görülmüştür. Beşinci alt hipotezde " h_a =üniversite öğrencilerinin facebook bağımlılıkları ile mutluluk düzeyleri ortalamaları okudukları bölümlere göre anlamlıdır" alternatif hipotezi $p<0,05$ düzeyinde kabul edilmiştir. Diğer bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile okudukları bölüm arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

4.SONUÇ

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyleri ile facebook bağımlılıkları arasında negatif, düşük ve anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Başka bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyleri ile facebook bağımlılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Alan yazında bu konuda yapılmış çalışmalarda benzer bulgular mevcuttur.

Spraggins (2009) sorunlu sosyal paylaşım sitesi kullanımının mutluluk ile ilişkisini incelemek amacıyla yaptığı çalışmada mutluluğun problematik sosyal paylaşım sitesi kullanımını negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Uysal, Satıcı ve Akın (2013) Facebook bağımlılığının öznel canlılık ve öznel mutluluk arasındaki ilişkiye aracılık eden etkileri incelemek üzere yaptıkları çalışmada, facebook kullanımı ile mutluluk arasında negatif bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Muusses, Finkenauer, Kerkhof ve Billedo (2014) internet kullanımının hem pozitif hem de negatif iyi oluş üzerindeki etkisini incelediği çalışma da internet kullanımının mutluluğu negatif şekilde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Hayes, Stolk-Cooke ve Muench (2015), 18 ile 70 yaş arasındaki yetişkinlerin facebooku nasıl kullandıkları ve bu kullanımlarının kişilerin mutluluğunu nasıl etkilediğine yönelik bir çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında sosyal medya kullanımının mutluluğu negatif yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Alan yazında farklı bulgular da mevcuttur. Sosyal ağ kullanımının, mutlulukla anlamlı bir ilişkisinin olduğunu ortaya koyan Brandtzæg ve Heim (2009), insanların sosyal paylaşım sitelerini kullanma amaçlarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma da sosyal paylaşım sitesi kullanımının bireyleri mutlu ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Pempek, Yermolayeva ve Calvert (2009), üniversite öğrencilerinin facebooktaki sosyal paylaşım deneyimlerini ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında öğrencilerin facebooku memnuniyetleri ve mutlulukları hakkında bilgi vermek için kullandıkları sonucuna ulaşmışlardır. Brooks (2015), kişisel sosyal medya kullanımının görev performansı üzerine etkilerini araştırmak amacıyla yaptığı çalışmada, sosyal medya kullanımının mutluluğu pozitif yönde etkilediği ve stresi azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyleri ve facebook bağımlılığı cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu konuyla ilgili de alan yazında farklı bulgular mevcuttur. Şener (2009b), facebook kullanımını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada, facebook kullanım düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Öğrencilerin mutluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu facebook bağımlılığının ise düşük düzeyde olduğu, standart sapmalara bakıldığında facebook bağımlılığı faktöründe puan farklılaşmalarının mutluluk düzeyi faktörüne nazaran daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki çıkmıştır. Öğrencilerin mutluluk düzeyleri 23 yaş ve üzeri olanlarda daha fazladır. Facebook bağımlılığının ise 19-20 yaş arasında düşük düzeyde iken, 21-23 yaş ve üzeri yaşlarda orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Standart sapmalara bakıldığında ise facebook bağımlılığı faktöründe ve mutluluk düzeyi faktöründe neredeyse aynı olduğu sonuca ulaşmıştır. Çıkan bu sonuç, facebook kullanım düzeylerinin yaşa göre farklılık gösterdiğini savunan Correa, Hinsley ve Zúñiga (2010), Kuyucu (2014) ve Srivastava (2015)'in yapmış oldukları çalışmalara paralellik göstermiştir. Bununla birlikte çıkan bu sonuç, genç yetişkinlerin facebook'u daha sık kullandıkları ve yaşlı yetişkinlere göre gençlerin facebooktan duygusal olarak daha fazla etkilendiğini ortaya koyan Hayes, Stolk-Cooke ve Muench (2015)'in çalışmasıyla da örtüşmüştür.

Üniversite öğrencilerinin facebook kullanma alışkanlıkları ile gelir durumları arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bunun yanında üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeyleri ve facebook bağımlılığı bölüm değişkeni bakımından anlamlı farklılık göstermiştir. Bu farklılığın matematik öğretmenliği ile okul öncesi öğretmenliği, matematik öğretmenliği ile sınıf öğretmenliği öğrencilerinin yer aldığı gruplar arasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin mutluluk düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilerin mutluluk düzeylerinin biraz daha fazla, facebook bağımlılığının sınıf öğretmenliği okuyan öğrencilerde ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenliği okuyan öğrencilerde mutluluk düzeyinin biraz daha fazla olduğu görülmüştür. Standart sapmalara bakıldığında ise facebook bağımlılığı faktöründe ve mutluluk düzeyi faktöründen biraz daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları da gösteriyor ki, Üniversite öğrencilerin mutluluk düzeyleri ile facebook kullanma alışkanlıkları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Cinsiyet ve gelir durumu arasında da anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Ancak bölüm ve yaş arasında anlamlı bir ilişkinin çıktığı görülmektedir. Alan yazında sosyal medyanın olumlu ve olumsuz etkilerine dair farklı sonuçlar mevcuttur. Bu çalışma Konya ilinde bir grup üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Bu nedenle sonuçları sınırlılık taşımaktadır. Bu konuda daha geniş örneklem ile değişik yaş, meslek ve, eğitim düzeylerini temsil eden gruplar ile yapılacak çalışmaların farklı sonuçlar vermesi mümkündür. Giderek yaygınlaşan sosyal medyanın

günlük yaşam ve iletişim biçimleri ile birlikte insan hayatına birçok değişikliği getirmesi de kaçınılmaz bir sonuçtur. Bu konunun değişik boyutlarını ve etkilerini bilmek olası avantajlarını kullanmanın yanı sıra ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçlar üzerinde de onlem alabilmeyi olanaklı kılacaktır.

KAYNAKÇA

- Balcı, A. (2004). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler, Pegema Yayıncılık, Ankara.
- Balcı, A. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı(Gözden Geçirilmiş 5. Baskı), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Brandtz.g, P. B. & Heim, J. (2009). Why people use social networking sites. Proceedings of the HCI International 2009. In A.A. Ozok & P. Zaphiris (Eds.), *Online Communities, LNCS*. (pp. 143-152). Springer-Verlag Berlin Heidelberg.
- Brooks, S. (2015). Does personal social media usage affect efficiency and well-being? *Computers in Human Behavior*, 46, 26-37.
- Correa, T., Hinsley, A. W. & Zúñiga, H. G. (2010). Who interacts on the Web?: The intersection of users' personality and social media use. *Computers in Human Behavior*, 26 (2), 247-253. https://ac.els-cdn.com/S0747563209001472/1-s2.0-S0747563209001472-main.pdf?_tid=42ca7262-de74-11e7-8aad-00000aab0f6c&acdnat=1512997838_b3c13373a78b6ab469b33ac552a3b81f sayfasından erişilmiştir.
- Çam, E. (2012). *Öğretmen adaylarının eğitsel ve genel amaçlı facebook kullanımları ve facebook bağımlılıkları*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları*, Pegem Akademi, Ankara.
- Doğan, T., & Çötök, N. A. (2011). Oxford mutluluk ölçeği kısa formunun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36), 165-172.
- Doğan, U. (2016). Lise Öğrencilerinin Sosyal Ağ Siteleri Kullanımının Mutluluk, Psikolojik İyi-Oluş Ve Yaşam Doyumlarına Etkisi: Facebook Ve Twitter Örneği, *Eğitim ve Bilim*, Cilt 41, Sayı 183, 217-231.
- Doğan, T. & Sapmaz F.(2012). Oxford mutluluk ölçeği Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin üniversite öğrencilerinde incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*,25,297-304.
- Ellison, N.B.; Steinfield, C., & Lampe C. (2007). The benefits of Facebook "friends" social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 1143-1168.
- Eroğlu, A. (2009). Faktör analizi. Ş. Kalaycı. (Ed.), *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* içinde (s. 321-331). Asil Yayın Dağıtım, Ankara..
- Gonzales, L. & Vodicka, D. (2010). Top ten internet resources for educators. *Leadership*, 32-37.
- Hair, F. J., Anderson, E.R., Tatham, L.R., & Black, C.W. (1998). *Multivariate data analysis*. New Jersey: Prentice Hall. <http://en.bookfi.net/book/1515842> sayfasından erişilmiştir.
- Hayes, M.; Van Stolk-Cooke, K. & Muench, F. (2015). Understanding facebook use and the psychological affects of use across generations. *Computers in Human Behavior*, 49, 507-511.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kim, J. & Lee, J. R. (2011). The facebook paths to happiness: Effects of the number of facebook friends and self-presentation on subjective well-being. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*,14(6),359-364.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling* (2 nd Edt.). New York. Guilford Press. <http://en.bookfi.net/book/1061707> sayfasından erişilmiştir.

- Kobak, K. & Biçer, S. (2008). Facebook sosyal paylaşım sitesinin kullanım nedenleri, 8th International Education Technology Conference, 567-571. http://www.academia.edu/714415/FACEBOOK_SOSYAL_PAYLA%C5%9EIM_S%C4%B0TES%C4%B0N%C4%B0N_KULLANIM_NEDENLER%C4%B0 sayfasından erişilmiştir.
- Kuyucu, M. (2014). Y kuşağı ve facebook: Y kuşağının facebook kullanım alışkanlıkları üzerine bir inceleme, *Electronic Journal of Social Sciences*, 13 (49), 55-83. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/esosder/article/view/5000068668/5000063729> sayfasından erişilmiştir.
- Lama, D. & Cutler, H. C. (2009). *The art of happiness: A handbook for living*. New York: Riverhead Books. <http://en.bookfi.net/book/1513600> sayfasından erişilmiştir.
- Lenhart, A., & M. Madden (2007). Social networking web sites and teens: An overview. Pew Internet and American Life Project Report. <http://www.pewinternet.org/2007/01/07/social-networking-websites-and-teens/> sayfasından erişilmiştir.
- Lim, T. (2010). The use of Facebook for online discussions among distance learners. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*.11 (4). <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tojde/article/view/5000102541/5000095638> sayfasından erişilmiştir.
- Muusses, L. D.; Finkenauer, C.; Kerkhof, P. & Billedo, C. J. (2014). A longitudinal study of the association between compulsive internet use and wellbeing. *Computers in Human Behavior*, 36, 21- 28. https://ac.els-cdn.com/S0747563214001575/1-s2.0-S0747563214001575-main.pdf?_tid=5a6e7e3a-de70-11e7-b271-00000aab0f02&acdnat=1512996159_c750a1c673b12ca5a9a2c36d72204dd3 sayfasından erişilmiştir.
- Pempek, T. A.; Yermolayeva, Y. A.; & Calvert, S. L. (2009). College students' social networking experiences on Facebook. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30 (3), 227-238. https://ac.els-cdn.com/S0193397308001408/1-s2.0-S0193397308001408-main.pdf?_tid=568f7aca-de71-11e7-9d79-00000aab0f26&acdnat=1512996582_2c3af2d5d17bc37e398251f45206b0bb sayfasından erişilmiştir.
- Spraggins, A. (2009). *Problematic use of online social networking sites for college students: Prevalence, predictors, and association with well-being*. Doktora Tezi, University of Florida, USA
- Srivastava, A. (2015). The effect of facebook use on life satisfaction and subjective happiness of college students. *The International Journal of Indian Psychology*, 2 (4). 204-216. <http://oaji.net/articles/2015/1170-1440185423.pdf> sayfasından erişilmiştir
- Stein, S.J. & Book, H.E. (2003). *Eq duygusal zeka ve başarının sırrı*. (Eserin aslı 2000'de yayımlanmıştır). (M. Işık, Çev.), Özgür Yayınevi, İstanbul.
- Şener, G. (2009b). Türkiye'de facebook kullanımı araştırması. XIV. Türkiye'de İnternet Konferansı'nda sunulmuş bildiri, Bilgi Üniversitesi, İstanbul. http://inet-tr.org.tr/inetconf14/kitap/sener_inet09.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*, Yargı Yayınevi, Ankara.
- Toker, H. (2016). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Facebook Kullanımı: Selçuk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Toprak, A.; Yıldırım, A.; Aygül, E.; Binark, M.; Börekçi, S. & Çomu, T. (2009). *Toplumsal paylaşım ağı facebook: "Görülüyorum öyleyse varım"*, Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Unal, A.; Aydın, M.M.; Saplıoğlu, M. (2018). Türk Sürücülerin Facebook Sosyal Paylaşım Sitesini Trafik Bilgilendirme Amacıyla Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 2018, 6(2), 354 - 364.
- Uysal, R.; Satıcı, S. A., & Akin, A. (2013). Mediating effect of Facebook addiction on the relationship between subjective vitality and subjective happiness. *Psychological Reports*, 113 (3), 948-953. doi:10.2466/02.09.18.PR0.113x32z3

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri, Detay Yayıncılık, Ankara.

Yılmaz, V., & Çelik, E. (2009). *Lisrel ile yapısal eşitlik modellemesi I.*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.